

Gumeniuk A. M.

Chernivtsi Trade and Economics Institute Kyiv National Trade and Economic University

FORMING OF REGIONAL MECHANISMS OF ACTIVATION OF STATE-PRIVATE PARTNERSHIP

Summary

In the article the necessity is justified, the obstacles are defined and the organization and economic mechanisms of activation of state and private partnership on the peripheral, depressed territories of western regions of Ukraine are proposed.

Key words: state and private partnership, private sector, state authorities, bodies of local self-government, organizational and economic mechanisms, depressed and peripheral territories.

УДК 332.15

Медвідь В. Ю.

Донбаська національна академія будівництва та архітектури

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНИХ ПЛАНІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті вдосконалено економічний механізм розробки стратегічних планів регіонального розвитку. Визначено суб'єктний склад учасників механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку. Обґрунтовано основні функції, які повинні здійснювати всі учасники при розробці стратегічних планів регіонального розвитку. Визначено основні результати, які можна отримати від використання цих функцій.

Ключові слова: регіональний розвиток, економічний механізм, стратегічні плани.

Постановка проблеми. Одним з важливих інструментів економічного регулювання регіонального розвитку виступають стратегічні плани. По суті, стратегічні плани регіонального розвитку є комплексною характеристикою, своєрідною моделлю змін (з позитивним трендом) основних показників і параметрів майбутнього стану регіону, забезпечення яких і може бути кваліфіковано як економічне регулювання.

Стратегічні плани економічного і соціального розвитку повинні розроблятися на дотриманні певної логіки. Така логіка визначається змістом збереження або зміни основних властивостей об'єкту планування: для розвитку території регіону – це забезпечення насиченості і освоєності території; для розвитку регіональної економічної системи – це посилення її стійкості, цілісності, комплексності і життєздатності; для планування розвитку регіонального економічного простору – це додання йому однорідності.

Розробка стратегічних планів економічного і соціального розвитку регіонів передбачає наявність власного економічного механізму. Під економічний механізм розробки стратегічних планів економічного і соціального розвитку регіонів розуміється деяка система форм і способів співпраці, що забезпечує певний порядок в діяльності учасників суспільних стосунків по постановці і досягненню стратегічних цілей регіонального розвитку. Саме такий механізм дозволить здійснити спробу до адаптації економічного регулювання до умов регіонального розвитку.

Соціально-економічна значущість проблеми економічного регулювання регіонального розвитку регіонів в контексті ринкових умов, що відбуваються в Україні, наявність при цьому невирішених правових та організаційних питань зумовили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід зазначити, що проблема економічного регулювання регіонального розвитку широко дискутується в наукових працях провідних учених Укра-

їни. Серед найбільш вагомих необхідно відмітити, насамперед, Орлова та А.І. Іващенко [1], які в своїх працях розглядали деякі аспекти удосконалення напрямів реалізації стратегії соціально-економічного розвитку України. Також складові організаційно-економічного механізму розробки стратегічного плану економічного розвитку на регіональному рівні розглядається в праці В.О. Жаворонкова [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні результати наукових досліджень щодо економічного регіонального регулювання та розробки стратегічних планів регіонального розвитку, не дістали достатнього опрацювання питання, що пов'язані з удосконаленням економічного механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є вдосконалення економічного механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Економічний механізм розробки стратегічних планів регіонального розвитку структурно представлений в наступному вигляді (рис. 1).

Суб'єктний склад механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку може включати не лише безпосередніх учасників, зайнятих розробкою стратегічних планів регіонального розвитку (місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування), але і також представників експертного співтовариства (неформальних організацій і об'єднань креативного шару регіонального соціуму, наукових організацій) і фінансистів (серед яких не обов'язково мають бути представники банківського або фондового ринку, але і підприємницького сектору) [2].

Слід підкреслити, що стратегічні плани регіонального розвитку змістовно і структурно поглинають основні заходи, передбачені в аналогічних стратегічних планах адміністративно-територіальних утворень (міст, районів, населених пунктів). У зв'язку з чим виникає необхідність синхроніза-

ції заходів і зусиль, спрямованих на досягнення головної і допоміжних цілей стратегічного розвитку регіонів.

Важливими вимогами відносно розробки стратегічних планів виступають: цільова спрямованість всіх без виключення заходів; комплексність і синхронність підцілей і завдань стратегічного плану; системність заходів, пропорованих для досягнення головної мети стратегічного плану; облік можливих умов реалізації етапних заходів реалізації стратегічного плану; виявлення впливу реалізації плану на основні параметри економічного, соціального і екологічного розвитку регіону; забезпечення адресності заходів як завдань (по виконавцях, термінах, контрольним цифрам і тому подібне); також інші вимоги, дотримання яких диктується достатком регіону (рівнем життя населення, формами територіальної організації регіонального господарства і ін.) [1].

Нормативно-правовий базу розробки стратегічних планів регіонального розвитку виступають Конституція України [2], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [4], Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [5], Закон України «Про державне стратегічне планування» [6], Закон України «Про планування і забудову територій» [7], Концепція державної регіональної політики [8], Методичні рекомендації по розробці стратегічних планів муніципального розвитку [9], Постанова Кабінету Міністрів України «Про впровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва і Севастополя» [10], інші акти Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних і місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування.

Місцеві органи виконавчої влади (обласні державні адміністрації і районні державні адміністрації) покликані забезпечувати узгодженість в діяльності всіх учасників, що залучаються для розробки стратегічних планів регіонального розвитку. Діяльність ця пов'язана з визначенням не лише складу учасників, але і забезпеченням синхронності в їх діях відносно вибору головної і допоміжних цілей регіонального розвитку на віддалену перспективу, а також дотримання вимог нормативно-правового характеру відносно порядку розробки і наповнення стратегічних планів регіонального розвитку.

При розробці проекту стратегічного плану повинні враховуватися природні, матеріальні, трудові і фінансові ресурси, що є в наявності (як з точки зору економії відповідних видів ресурсів – на вході системи, так і з точки зору результативності їх трансформації – на виході системи). Місцеві органи виконавчої влади розробляють і розголошують проект (або різні варіанти проекту) стратегічного плану регіонального розвитку. Після публічних обговорень проекту (окремих його варіантів) стратегічного плану регіонального розвитку вибраний варіант прямує на затвердження відповідній раді і підлягає виконанню. В ході виконання даного проекту місцеві органи виконав-

Рис. 1. Економічний механізм розробки стратегічних планів регіонального розвитку

чої влади здійснюють суворий контроль ефективного використання вживаних ресурсів.

Органи місцевого самоврядування при розробці проектів стратегічних планів регіонального розвитку покликані надавати районним і обласним державним адміністраціям пропозиції по економічному, соціальному і культурному розвитку з врахуванням запитів територіальних громад, інтереси яких вони представляють. При цьому дані органи влади повинні розглядати і погоджувати пропоровані заходи в стратегічний план як розвитку даної території, так і розвитку регіону з врахуванням їх можливого негативного впливу на соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки. Викликано це тією обставиною, що ніхто інший не знає про реальні умови і можливості територіального розвитку, як органи місцевого самоврядування.

Особлива увага повинна звертатися на забезпечення ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів з тим, щоб економічний і соціальний розвиток відповідних територій відрізнявся збалансованим характером. Важливе місце у ряді таких заходів займає забезпеченість фінансовими ресурсами: з причини істотної обмеженості бюджетними ресурсами особливо гостро коштує проблема здійснення інвестиційної діяльності на відповідних територіях. Для цього виникає необхідність залучення фінансових ресурсів приватних інвесторів.

Як правило, стратегічні цілі розвитку територіальних громад загалом в стратегічному плані регіонального розвитку формують стратегічні підцілі і допоміжні (другорядні) цілі розвитку регіонів. Більш того, якщо стратегічний план регіонального розвитку розробляється на 7-10 років, то стратегічний план розвитку територіальної громади (населених пунктів і районів) – на 3 роки. Пов'язано це з тим, що на рівні територіальної громади відповідні економічні, соціальні і екологічні процеси носять конкретніший характер і схильні до адекватних управлінських рішень. Дана обставина робить всю систему стратегічного планування динамічнішою і гнучкішою, а також сприйнятною до змін зовнішніх і внутрішніх умов розвитку.

Одним з елементів механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку, виступає Рада з перспективного розвитку і інноваційної політики в регіоні. Даний орган наділяється правом дорадчого голосу і покликаний брати ак-

тивну участь в координуванні дій всіх учасників розробки стратегічного плану регіонального розвитку. Рада з перспективного розвитку і інноваційної політики в регіоні грає роль сполучної ланки між владними органами (місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування), з одного боку, і, з іншої – підприємницькими структурами, задіяними в розробці мір і заходів, які передбачається включати в стратегічний план регіонального розвитку. До складу даної Ради повинні входити: представник обласної державної адміністрації на правах голови Ради, представники органів місцевого самоврядування і представники підприємницького співтовариства. Можливо представництво в цій Раді і представника центрального органу управління, економічного розвитку, що делегується Міністерством торгівлі України або Міністерством регіонального розвитку і будівництва України.

Рада в своїй діяльності повинна орієнтуватися на дотримання норм, що діють, і вимог відносно розробки і обґрунтованості можливих мір і заходів, що стосуються перспектив регіонального розвитку, які можуть бути включені в стратегічний план розвитку регіону. Крім того, за нею може закріплюватися право перегляд або відхилення пропонувані заходів, що розробляються за ініціативою як органів місцевого самоврядування, так і окремих суб'єктів господарювання.

Залучення наукових організацій в процес безпосередньої підготовки стратегічних планів регіонального розвитку покликане забезпечити використання єдиної методології розробки і спільної ідеології їх реалізації, а також збереження спадкоємності в баченні і розумінні регіональних проблем в існуючих моделях їх сприйняття: регіон-адміністрація, регіон-статистика і регіон-наука. Крім того, важливою обставиною участі наукових організацій в розробці стратегічних планів регіонального розвитку повинне виступати використання як предмет регіонального розвитку важливої (пріоритетної) територіальної проблеми, а одному з основних завдань – взаємна ув'язка інтересів розвитку території адміністративного утворення базового рівня (населений пункт, район), регіонального розвитку і державного розвитку. Обумовлено це тим, що якраз наука найбільш адекватно здатна відображувати названі елементи у відповідних логічних і формалізованих конструкціях.

Крім того, наука як найважливіший елемент продуктивних сил покликана продукувати новини в різних сферах людського життя, створюючи основи інноваційного розвитку. В цьому випадку можна виділити два основні підходи до можливостей появи і формування інновацій. Перший підхід стосується створення так званого інноваційного поля, яке виникає за допомогою з'єднання відповідних елементів в єдиній соціально-економічній площині; другий елемент продукування інновацій знаходиться в межах інноваційної системи деякої територіальної одиниці (регіону). Використання одного з названих підходів дозволяє науці досить аргументовано відстоювати вибір можливих перспектив регіонального розвитку з точки зору формування інноваційного суспільства.

Фонд регіонального розвитку покликаний забезпечувати акумуляцію фінансових коштів, призначених для реалізації найбільш важливих або пріоритетних інвестиційних проектів, що включаються в стратегічний план регіонального розвитку за узгодженням зі всіма учасниками дано-

го процесу. Необхідність наявності такого Фонду викликана складністю фінансових процесів, які останніми роками дуже часто зв'язані з кризовими проявами. Особливо в бюджетній сфері, яка, по суті, є одним з найважливіших джерел інвестиційних ресурсів. Але яких, на жаль, не вистачає для вирішення навіть найважливіших завдань. Тому з метою залучення і акумуляції додаткових фінансових ресурсів і повинен створюватися названий Фонд. Наявність такого Фонду дозволяє не лише запровадити прозорі методи концентрації і оптимізації потоків фінансових ресурсів, але і при розробці заходів мати досить надійне джерело цільового фінансування. Пов'язано це з тим, що Фонд регіонального розвитку повинен прагнути утримувати інвестиції в межах регіону в надії, що вони забезпечать створення нових робочих місць і стимулюватимуть місцеві інвестиційні вкладення.

Вже на стадії обґрунтування і вибору основних заходів стратегічного плану регіонального розвитку мають бути визначені їх просторово-часові характеристики з вказівкою передбачуваних обсягів фінансування і конкретизацією джерел фінансування. Тим самим створюватиметься стійка база для подальшого моніторингу і контролю виконання запланованих заходів, а сам фонд перетвориться на надійний елемент механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку.

Серед основних функцій, які покликані здійснювати всі учасники при розробці стратегічних планів регіонального розвитку, можна виділити: аналітичну, координуючу, регламентуючу і стимулюючу. Вказані функції є системно пов'язаними для забезпечення цілісності всього механізму.

Аналітична функція економічного механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку передбачає використання деякого набору методичних інструментів, покликаних встановити стан і динаміку основних параметрів регіону як території, регіону як економічної системи і регіону як економічного простору. Поряд з тими можуть і повинні застосовуватися PEST-аналіз, SNW-аналіз і SWOT-аналіз, методи комплексного аналізу.

За результатами виконання аналізу із застосуванням як кожного окремо, так і в сукупності названих методів визначаються основні причини, які стримують поступальний розвиток регіону, обираються можливі цілі і підцілі його перспективного розвитку, а з врахуванням вироблення можливого бачення спільної ситуації, яка може бути покладена в основу розробки стратегічних планів регіонального розвитку, – обираються напрями цього розвитку.

Наступна функція, яку покликаний виконувати економічний механізм розробки стратегічних планів регіонального розвитку, є координуюча функція. Основне призначення координуючої функції полягає в дотриманні спільного задуму і прийнятої логіки здійснення процесів, пов'язаних з розробкою стратегічних планів регіонального розвитку. Координуюча функція економічного механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку полягає в узгодженні діяльності всіх учасників даного процесу. Основними формами здійснення координації виступають наради, зустрічі, можливе створення координаційного комітету, координаційні плани, що спеціально розробляються, та ін.

Основними результатами виконання координуючої функції даного механізму повинні стати: з одного боку, розробка і узгодження (по вертикалі:

з центральними органами державної влади і органами місцевого самоврядування; по горизонталі: з іншими суб'єктами держави регіонального рівня – за умови залучення додаткових ресурсів) Концепції стратегічного плану регіонального розвитку; з іншого боку – визначення можливих умов участі зацікавлених сторін (із складу учасників) в розробці стратегічного плану регіонального розвитку; з третього боку – обґрунтування і вибір можливого механізму реалізації стратегічного плану регіонального розвитку.

Дуже важливою функцією механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку виступає регламентуюча функція. За допомогою регламентації забезпечується встановлення деяких кордонів діяльності учасників розробки стратегічного плану регіонального розвитку. Досягається це можливо через формування певного порядку (правил, положень, стандартів) роботи як по горизонталі (між окремими учасниками суспільних стосунків, безпосередньо зайнятих розробкою стратегічного плану), так і по вертикалі (між окремими підрозділами за ієрархією системи управління). Тим самим підвищуватиметься культура, надійність і якість заходів, що розробляються, і заходів, для підвищення організаційного впливу на ухвалення зважених управлінських рішень.

Головними результатами виконання координуючої функції механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку повинні стати: чітко вивірені етапи його передбачуваної реалізації (на основі розподілу тимчасового ресурсу між конкретними виконавцями); доведені до всіх передбачуваних учасників як розробки, так і реалізації стратегічного плану умови можливої регіональної підтримки (на основі просторового розподі-

лу ресурсів, що є в наявності); всесторонньо обґрунтовані критерії оцінки можливих результатів реалізації стратегічного плану (на основі чітко виражених кількісних параметрів).

Наступною функцією механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку виступає стимулююча функція. Дана функція повинна сприяти залученню суб'єктів господарювання до розробки стратегічних планів регіонального розвитку. Основними стимулюючими заходами в процесі розробки стратегічних планів регіонального розвитку можна назвати: надання пільгових умов для купівлі ділянок землі під промислове будівництво; виділення простуючих виробничих майданів великих і середніх підприємств для довгострокової оренди з подальшим викупом на пільгових умовах.

Висновки і пропозиції. Отже, використання економічного механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку покликане упорядкувати стосунки між учасниками і створити передумови для адекватного віддзеркалення в заходах не лише поточної ситуації, але і баченні віддаленої перспективи, чому повинно сприяти виконання відповідних функцій місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Ради з перспективного розвитку і інноваційної політики, науковими організаціями, Фондом регіонального розвитку. Така структура механізму розробки стратегічних планів регіонального розвитку дозволяють розкривати співвідношення зовнішньої форми і внутрішнього змісту явища або проблеми, на вирішення яких спрямовують зусилля регіонального соціуму. Тим самим стратегічні плани регіонального розвитку стають дієвим інструментом забезпечення регулюючих основ на регіональному рівні.

Список літератури:

1. Орлова Н. С. Удосконалення напрямів реалізації стратегії соціально-економічного розвитку України / Н. С. Орлова, А.І. Іващенко // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=300>.
2. Жаворонков В.О. Організаційно-економічний механізм розробки стратегічного плану економічного розвитку на регіональному рівні / В.О. Жаворонков // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – Вип.6 (85). – К. : НДЕІ, 2008. – С. 127-131.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 25 – С. 20-77.
5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 774.
6. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 р. № 2850 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – Ст. 2529.
7. О государственном прогнозировании и стратегическом планировании в Украине: проект Закона Украины от 16.03.2010 г. № 6198 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF4S600A.html
8. Про планування і забудову територій : Закон України від 20.04.2000 р. №1699-III // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 31. – Ст. 250.
9. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 983.
10. Методические рекомендации по разработке стратегических планов муниципального развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.citystrategy.leontief.ru/>.
11. Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р. №833 //.

Медведь В. Ю.

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ РАЗРАБОТКИ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПЛАНОВ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

В статье усовершенствован экономический механизм разработки стратегических планов регионального развития. Определен субъектный состав участников механизма разработки стратегических планов регионального развития. Обоснованы основные функции, которые призваны осуществлять все участники при разработке стратегических планов регионального развития. Определены основные результаты, которые можно получить от использования этих функций.

Ключевые слова: региональное развитие, экономический механизм, стратегические планы.

Medvid' V. Yu.

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

ECONOMIC MECHANISM OF DEVELOPMENT OF STRATEGIC PLANS OF REGIONAL DEVELOPMENT

Summary

The economic mechanism of development of strategic plans of regional development is improved in the article. Certainly subject list of entries of mechanism of development of strategic plans of regional development. Basic functions which are called to carry out all participants at development of strategic plans of regional development are grounded. Certainly basic results which can be got from the use of these functions.

Key words: regional development, economic mechanism, strategic plans.

УДК 338.3

Семенченко Н. В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

СТРАТЕГИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПИДПРИЄМСТВА

Стаття аналізує основні особливості побудови інноваційної політики промислового підприємства, спрямованої на формування інноваційного розвитку. У роботі розглянуто два основні напрямки інноваційної політики: інерційний та активний. Авторами запропоновано універсальну систему етапів побудови інноваційної політики промислового підприємства.

Ключові слова: стратегія, інновація, інноваційний розвиток, інноваційний ризик, інноваційна політика.

Вступ. В сучасних умовах сумарний вплив інноваційного чинника на промисловість та кожне окреме промислове підприємство є системним та фундаментальним. Значна невизначеність, іманентна як економічній ситуації в Україні, так і власне самим інноваціям як економічній категорії, зумовлює ряд проблем при формуванні інноваційного розвитку на промислових підприємствах. Ці проблеми повинні бути обов'язково враховані під час ухвалення інноваційної політики з метою формування чи підвищення інноваційного розвитку промислового підприємства.

Огляд наявних досліджень. Теоретичним основам формування та реалізації інноваційної політики приділяли увагу багато вчених, зокрема: Білороз Л. В., Дацій О. І., Ілляшенко С. Ю., Ільєнков С. Д., Ландик В. І., Максимова Т. С. та ін.

У роботах цих авторів проаналізовано особливості реалізації інноваційної політики в сучасних економічних умовах, визначено типи, складові частини та принципи інноваційної політики підприємств, основні методи управління інноваціями, запропоновано підходи до управління інноваційними ризиками в рамках інноваційної політики підприємства, окреслено підходи до визначення її ефективності. Однак окремі складові частини процесу формування інноваційного розвитку потребують поглибленого дослідження. В першу чергу, це сто-

сується універсальної методики формування інноваційної політики, так як від загального розуміння її центральних етапів залежить результативність усієї інноваційної діяльності підприємства.

Метою дослідження є формування рекомендацій щодо складання інноваційної політики підприємства для підвищення рівня його інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Прерогативою процесу формування інноваційного розвитку на підприємстві слід визначити максимально повне задоволення споживчих потреб у якісній промисловій продукції, яка відповідає сучасним технологічним стандартам. Створення інновацій лише заради самих інновацій (тобто продукування винаходів) не дозволяє досягнути синергетичного ефекту інноваційного розвитку, оскільки у такому випадку інноваційна діяльність підприємства є відірваною від потреб ринку.

На користь даного твердження свідчить і те, що інноваційна політика підприємства формується на перетині двох протилежних множин: потреби ринку та потенціал підприємства (рис. 1). Якщо інноваційна політика не ставить за цілє задоволення потреб ринку, вона є неефективною, нежиттєздатною у ринковому середовищі та не здатною забезпечувати підприємство конкурентними перевагами.